

Nové možnosti rozvoje vzdělávání na Technické univerzitě v Liberci

Specifický cíl A2: Rozvoj v oblasti distanční výuky, online výuky a blended learning

NPO_TUL_MSMT-16598/2022

Úvod do metodiky zájmové činnosti

Mgr. Bc. Martin Vejvoda

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

PEDAGOGIKA VOLNÉHO ČASU METODIKA

Cíle, podmínky a prostředky výchovy ve volném čase

Jen pro interní potřebu TUL -distanční studium

- Aby pedagog dokázal naplňovat své výchovné cíle, je nezbytná znalost podmínek výchovy a volba vhodných výchovných prostředků.
- Ke zvolení vhodných postupů napomáhá respektování určitých požadavků.

Stanovené požadavky mají různou míru obecnosti.

Nejobecnější požadavky pro výchovu, jako např.

- ▣ požadavek humanity,
- ▣ demokratičnosti,
- ▣ vědeckosti,
- ▣ spojení teorie s praxí,

bývají označovány jako pedagogické principy.

Konkrétnější požadavky jsou známé jako **pedagogické zásady**, jako je zásada cílevědomosti, soustavnosti, přiměřenosti, názornosti, trvalosti apod.

Tyto uvedené požadavky platí pro všechny oblasti výchovy, pro rodinnou, předškolní i školní výchovu i pro výchovu ve volném čase.

Každá z těchto oblastí má však i své specifické požadavky, tedy také oblast výchovy ve volném čase.

- požadavek pedagogického ovlivňování volného času,
- požadavek dobrovolnosti,
- požadavek jednoty a specifčnosti vyučování a výchovy mimo vyučování,
- požadavek aktivity,
- požadavek seberealizace,
- požadavek pestrosti a přitažlivosti,
- požadavek zajímavosti a zájmového zaměření,
- požadavek odpočinkového a rekreačního zaměření,
- požadavek citlivosti a citovosti,
- požadavek sociálního kontaktu.

- **Pedagogické ovlivňování volného času** znamená citlivé, nenásilné, ale cílevědomé vedení k racionálnímu využívání volného času. Právo dětí na volný čas a jeho účelné využívání je dáno Úmluvou o právech dítěte.
- **Požadavek dobrovolnosti** vychází ze samotné podstaty volného času jako doby svobodné volby činností. Znamená tedy dobrovolnou účast na volnočasových aktivitách. Nevhodné je používání příkazů např. k účasti na zájmových činnostech.

- Požadavek **jednoty a specifičnosti vyučování a doby mimo vyučování** znamená, že obě oblasti mají společný obecný cíl – rozvoj osobnosti dítěte.
- Každá z obou oblastí tohoto cíle dosahuje v odlišných podmínkách a odlišnými prostředky. Mezi oběma oblastmi je nezbytná spolupráce, zejména spolupráce mezi pedagogy a vzájemný respekt.

- **Požadavek aktivity** vychází z činnostního pojetí výchovy ve volném čase.
- aktivní podíl účastníků na plánování, realizaci i hodnocení činností.
- Pedagog podporuje nápaditost, samostatnost, iniciativu, samosprávné prvky, participaci (spolupodílení se) na všech fázích činnosti.
- Spíše než děti bavit je správné naučit je se bavit.

- **Požadavek seberealizace** upozorňuje na to, že činnosti ve volném čase (jejich nabídka) mají být takové, aby každý člověk našel možnost rozvíjet své vlohy, uplatnil své specifické schopnosti, byl v některé oblasti úspěšný.
- Prožitek úspěchu je důležitý pro duševní pohodu.
- Ve volném čase často nacházejí prostor pro úspěšnou seberealizaci i žáci, kterým se ve škole nedaří. Pro jejich další vývoj to může mít zásadní vliv.

-
- **Požadavek pestrosti a přitažlivosti** se týká obsahu, metod a forem práce.
 - Znamená střídání různých druhů činností, také rovnováhu mezi organizovanými a spontánními aktivitami, respektování přání a potřeb účastníků.

- **Požadavek odpočinkového a rekreačního zaměření** vychází ze skutečnosti, že jednou z funkcí volného času je umožnit regeneraci sil, odstranit únavu.
- Znamená zařazování takových činností, které to umožňují a které dávají možnost kompenzace činností v zaměstnání nebo vyučování.

- **Požadavek citlivosti a citovosti** znamená pro pedagoga citlivost při práci s jednotlivci i skupinami hlavně v oblasti motivace, vzhledem k požadavku dobrovolnosti.
- Nezbytná je ze stejného důvodu citlivost při volbě výchovných metod.
- Dále požadavek stanoví vyváženost v působení na rozumovou i citovou složku psychiky, vytváření příležitostí pro kladné emocionální zážitky (výchova zážitkem).

- **Požadavek sociálního kontaktu** upozorňuje na význam osobních vztahů, jako je přátelství a kamarádství, i na důležitý vliv sociálních skupin na vývoj jedince.
- Volnočasové skupiny mají zvláštní charakter, daný zejména dobrovolnou účastí.
- Dávají svým členům příležitost k poznávání nových lidí, ke vzájemné komunikaci, k osvojování různých životních rolí.

Pedagogické ovlivňování volného času by mělo:

- podporovat aktivitu dětí a mládeže,
- poskytovat prostor pro jejich spontaneitu,
- uspokojovat potřeby nových dojmů,
- seberealizace,
- sociálních kontaktů,
- kladné citové odezvy,
- poskytovat i pocit bezpečí a jistoty.

Pokud tedy chceme souhrnně charakterizovat, v čem spočívá „volnočasovost“ zájmového vzdělávání, můžeme jmenovat následující aspekty:

1. Zájmové vzdělávání se realizuje mimo pracovní dobu, resp. mimo dobu školního vyučování.
2. V rámci zájmového vzdělávání realizuje účastník svůj zájem, který je často odlišný od vlastní profese.
3. Výběr zájmových činností nezávisí pouze na zájmu jednotlivce, ale také na podmínkách k jejich realizaci.
4. Výběr zájmových činností závisí na atraktivitě činností samotných a na informovanosti o lokálních možnostech.
5. Pro zájmové činnosti se účastník (zpravidla) rozhoduje sám a svobodně.
6. Zájmové činnosti předpokládají určitou míru vlastní iniciativy.

Formálnost zájmových činností spočívá naopak v několika následujících aspektech:

- 1. Účast na zájmovém vzdělávání vyžaduje přihlášku a zpravidla také sdělení některých osobních údajů.
- 2. Účast na zájmovém vzdělávání má svoje jasná pravidla, mezi něž patří pravidelná účast.
- 3. Zájmový útvar má zpravidla svůj fixní plán, který je vytvořen vedoucím a je kontrolován.
- 4. Vedoucí zájmového útvaru má formální autoritu (i když není srovnatelná s autoritou učitele)